

Heikki Simola

Väinö Felix Lindén - Kalterijääkäristä Myrkyksi

- Collegium Keravensen seikkailuja

Lukijalle

Tämä kirjoitus on syntynyt vuosikymmenten kotiseutuharrastusteni tuloksena. Tuusulan identiteettiin kuuluvat sotilaskulttuuri ja korkeakulttuuri kohtaavat tässä toisensa mainiosti Väinö F. Lindénin ja Eino Leinon avulla. Tärkeimpänä lähteenä on Lindénin muistelmateos; Spalernajasta talvisotaan, jossa sotilaslääkäri muistelee itsenäisyytemme historian värikkäitä vaihteita. Hän on omistanut kirjassaan keskeisen osan Eino Leinolle.

Tuusulan varuskunnan historiaa on vuonna 1976 koonnut Markku Laakso. Laaja haastatteluaineisto on Tuusulan museon arkistossa, ja sitä on myös Suur-Tuusulan historia III hyödyntänyt. Allekirjoittanut on pelastanut kahdeksan C-kasettia autenttista haastattelua Hyrylän varuskunnan lakattua ja voinut tuoda niitä julkisuuteen.

Hannu Mäkelä on ylivertainen Leinon tuntija ja Finlandia-palkitussa teoksessaan Mestari sen osoittaa. Kirjassa on fiktiivinen osuus, jossa hän lähteisiin nojautuen mainiosti kuvaa Tuusulan vaihteita Eino Leinon nahkoissa. Mestariin Mäkelä on käyttänyt valtavasti lähteitä, joista hän kirjan lopussa kertoo. Hän on vuosikymmeniä asiaan perehtynyt. Henkilälääkäri Lindén kutsuttiin Eino Leino -seuran kunniajäseneksi vuonna 1956. Mäkelä oli paikalla Eino Leino - seurassa 60-luvulla, kun henkilälääkäri kertoi Leinosta.

Suomen 100-vuotisjuhlavuotena 2017

Tuusulassa Heikki Simola

Suomi itsenäistyi 6.12.1917 ja vuonna 2017 vietämme itsenäisyytemme satavuotisjuhlaa. Itsenäisyyden juuret juontavat satojen vuosien ajalle. Perusta luotiin osana Ruotsin suurvallan rakentamista 1600-luvulla. Valtiojärjestelmässä kirkko ja kruunu tukivat toisiaan. Tuusulan pitäjäkin syntyi näihin tarpeisiin.

Autonomian aikana syntyi Suomen Suuriruhtinaskunta ja valtiollinen olemassaolo. Suomen ja suomalaisten kansallinen herääminen alkoi kulttuurin keinoin. Lönnrotin Kalevala ja Runebergin Väinö Stoolin tarinat julkaistiin. Suomen kielen asema vahvistui ja Aleksin Kiven tuotanto oli kansallisen heräämisen tukena.

Tuusulaan oli asettunut taiteemme kultakauden mestareita. Nämä kansallisen heräämisen eturivin taiteilijat loivat töillään henkeä ja uskoa Suomen asiaan. Kellokoskellakin asunut aktivisti Konni Zilliacus perusti vapauspuolueen ja tuki jääkäri liikettä. Sibelius sävelsi Finlandian ja Jääkärimarssin. Kuvataiteilijat hakivat aiheensa kansalliseepos Kalevalan aihepiiristä. Runoilija J.H. Erkko taisteli

runoin ja lehtikirjoituksin, ihme oli että vältti Siperian. Suomella oli oma paviljonki Pariisin maailmannäyttelyssä ja Tukholman olympialaisissa marssimme Suomen kyltin perässä.

Routavuodet osoittivat, että Venäjän suurvaltapolitiikkaan ei pysty vastaamaan passiivisen vastarinnan keinoin, tarvitaan myös voimaa. Jääkäriliike syntyi ja Väinö Felix Lindén oli sen rakentamisessa mukana.

Jääkärivärivistä kalterijääkäriksi

Karjalohjan Kuusian kylässä syntyi Lindénin maanviljelijäperheeseen poikalapsi 10.2.1889. Seuraavana päivänä vastasyntynyt lennätettiin rekikyödyllä pappilaan ja nimeksi tulee kalevalaisessa hengessä Väinö. Onnentoivotukseksi annetaan toinenkin nimi Felix - hyväonninen.

Lindén pääsi ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta normaalilyseosta vuonna 1909 ja valmistui lääketieteen kandidaatiksi 1914, mutta lääketieteen lisensiaatiksi vasta 1922, toimittuaan sitä ennen amanuenssina Helsingin yliopiston sairaaloissa ja Suomen Punaisen Ristin lääkäriä Länsi-Uudellamaalla. Vapaussota ja siihen liittyvät tapahtumat viivyttivät valmistumista.

Väinö Lindén oli koulupojasta alkaen monella tavalla mukana ajamassa Suomen itsenäisyyspyrkimyksiä. Muistelmissaan *Spalernajasta talvisotaan*, hän on värikkäästi kertonut näistä elämänvaiheistaan:

Pikkupoikana kuljetin repussa lentolehtisiä talosta taloon ja keräsin nimiä vuoden 1901 adressiin sotaväkemme säilyttämisen puolesta. Normaalilyseossa perustettiin salainen yhdistys Libertas Fenniae, joka harjoitteli mm. Kaartin ampumaradalla ja aseista kaksi ”graftonia” jäi talteenkin.

Kotona pohdimme, kuka neljästä pojasta lähtisi Saksaan. Väinö oli lähdössä heti ensimmäiselle, vuoden 1915 alussa pfadfinder-kurssille, mutta opintovelat ja lukujen vaihe oli esteenä. Vanhin veli tarvittiin kotitilalla ja neljäs oli liian nuori. Mutta, kolmas 17 vuotias Ville, Saksan keisarin kaimakin, oli sopiva.

Ville lähti ja mukaan värväsin viiden miehen ryhmän kansakoulukavereita. Ylpeilin leikilläni, että värvään ensin matkaan komppanian ja menen sen perään päälliköksi. Jatkoisin salaista värväystä Helsingissä lähes päätoimisesti.

Vuoden 1916 alussa Lindénin toimintaa alettiin seurata ja värväys muuttui todella vaaralliseksi. Jännittävien vaiheiden ja ilmiannon jälkeen Ohrana pidätti hänet työpaikaltaan synnytyslaitoksella helmikuun lopulla. Santarit veivät ensin Punanotkonkadulle kuulusteluihin ja sitten Katajanokan vankilaan. Heinäkuussa tuli siirto Pietariin Spalernajan tutkintovankilaan, jossa oli kaikkiaan 70- 90 suomalaista valtiollista vankia.

Kuva 1 (S-t); Väinö Lindén pidätettiin, kuvattiin, rekisteröitiin ja vangittiin.

Vankilan olosuhteet olivat ankarat ja eristetyt. Keskinäiseen tietojen vaihtoon kehittyi koputusviestitys. Puolen tunnin ulkoilu oli myös aitauksin suljettu puhumisen estämiseksi. Keksimme kuitenkin puheluyhteyden. WC-istuimesta työnnetään vesi pois rasulla hajulukosta, jolloin saatiin hyvä huutoyhteys, jossa tusinakin miestä voi puhua keskenään. Varjopuolena oli paha löyhkä polvillaan puhuttaessa. Vaarana oli myös jäädä kiinni ja siitä oli rangaistuksena muutama vuorokausi pimeässä luteiden täyttämässä karsserikopissa- eväänä vettä ja leipää. Karnea kokemus.

Oli siellä kuitenkin mahdollisuus tilata kerran viikossa kolme kirjaa luettavaksi. Kirjasto oli laaja ja kolmentoista kuukauden aikana luin paljon filosofista ja kielitieteellistä kirjallisuutta. Saimme myös ulkomaailmasta tietoa ja odotimme vallankumousta kuin kuuta nousevaa.

Maaliskuun 1917 vallankumous koituikin pelastukseksi. Oikeudenkäyntien oli pian määrä alkaa ja valtiopetoksesta syytetyt vangit olisi tuomittu hirtettäväksi tai karkotettavaksi Siperiaan.

Kalterijääkärit vapautettiin sekasorron aikana ja Lindénin lisäksi joukossa olivat mm. Aarne Sihvo, Vihtori Kosola ja Kyösti Wilkuna. Pakoa oli jatkettava ja Lindén pääsi ensimmäisellä junalla Helsinkiin 18.3.1917. Uhkana oli kuitenkin uusi pidättäminen, oli piileskeltävä. Vasta syksyllä hän pääsi jatkamaan opintojaan. Kansalais sodan alettua Lindén ei uskaltanut jäädä Helsinkiin. Hän sai Punaiselta Ristiltä todistuksen, jossa hänet määrättiin Länsi-Uudenmaan kuntain lääkäriksi. Onneksi hän sai väärennettyä miliisinkin myöntämän kulkuluvan, jolla pääsi lopulta Karjalohjalle.

Punakaartilaisten 60 miehen ryhmä lähestyi kylää. Viisi aseistettua miestä astui sisään kotitaloa tarkastamaan. ”Täällä se lahtaripäällikkö vain istuu syömässä”. Esitin Punaisen Ristin paperit ja he luopuivat aseiden etsinnästä, jotka olimme upottaneet suojaan järveen.

Helmi- ja maaliskuu kuluivat rauhallisesti. Olin kotona ja hoidin sairaita tarpeen mukaan. Huhtikuun 4. päivänä kuulimme, että saksalaiset olivat nousseet maihin ja kaksi päivää myöhemmin Karjaalla oli taisteltu.

Punaisia alkoi perääntyä ja jouduin valkoisten ryhmänjohtajaksi punakaartilaisia pidättämään. Tunsin miehet ja onnistuin puhumaan tilanteet hallintaan muutamien laukausten jälkeen. Sanoma oli: taistelut on lopetettava ja saatava rauha maahan, tilanteenne on toivoton. Saimme puhdistettua koko pitäjän surmaamatta ainoatakaan ihmistä.

Toukokuusta 1918 lähtien olin puoli vuotta Suomenlinnan vankileirin lääkärinä ankeissa, nälänhädän olosuhteissa. Syksyllä olin myös Itämerenrykmentin pataljoonalääkärinä.

Kun valta oli vaihtunut, palasin jatkamaan opintojani. Heinäkuussa osallistuin kolmen viikon sotilaslääkärikurssille, jolla saksalaiset asiantuntijat luennoivat ansiokkaasti.

Kuva 2 (S-t); Kotitila Uudentalon rappusilla Karjalohjan Kuusian kylässä vuonna 1924.

Vanhemmillani Alma ja Johan Lindénillä oli kaikkiaan yhdeksän lasta: esikoinen Väinö syntyi vuonna 1889 ja nuorin Kyllikki 24 vuotta myöhemmin. Takana seisomassa sisareni Hilja ja Hilma ja äitini Alma heidän välissään. Keskirivissä (vas) vaimoni Agda ja hänen kaksi sisartaan ja isä Johan Kurt-poikani sylissä. Edessä vasemmalla istun Erkki-poikani kanssa, vierelläni veljeni Aarne perheineen ja oikealla sisareni Kyllikki.

Myrkkynä Hyrylässä ja Collegium Keravensessa

Lindén kertoo:

Eino Leino oli palannut Italian ja Saksan matkaltaan 1909, kun minä kirjoittauin lääketieteelliseen tiedekuntaan. Opin pian erottamaan hänen hahmonsa katukuvasta: keppi, kappi ja hattu eli tummansininen väljä viitta, leveälierinen musta huopahattu ja kävelykeppi olivat hänen vakioasusteensa. Lähempi tutustuminen tapahtui ravintoloissa, joissa kuuluin myös Leinon ”henkivartijakaartiin”, joka saattoi runoilijan kotiin, missä milloinkin majaili.

Leino oli mainio keskustelija ja aina seurueen keskipiste. Ystäväpiiri oli laaja ja värikäs, kaskuja ja tarinoita riitti loputtomiin kun ”sanaleikit lensi ja eväsviinat kulki”, kuten Leino runossaan *Mieron nuotiolla* kirjoittaa.

Omassa toveripiirissäni shakki kuului ravintolailtojen kuvaan. Innokkaimpia pelaajia olivat Malmbergin veljekset, joista Erkki edusti Suomea shakin olympialaissaikin elokuussa 1924. Leinokin pelasi joskus kanssamme, hän oli voittanut 1905 - 1906 turnajaisissa peräti Suomen mestaruuden.

Lauri Malmberg oli jääkäri liikkeen aikoina valmistunut diplomi-insinööriksi. Hän kunnostautui tykistöpäällikkönä jääkärinä sodassa Saksassa ja palatessaan hän oli majuri. Oli siten ymmärrettävää, että hän sai perustettavakseen tykistörykmentin Hyrylään kesällä 1918. Tunsin Malan jo lapsuusvuosilta naapuripitäjästä Sammatista. Pidimme yhdessä hauskaa, näyteltiin ja urheiltiin. Lönnrotin Paikkarin torppakin tuli tutuksi.

Olisin tuskaan koskaan tullut siirtyneeksi Hyrylään, ellei ystäväni Mala olisi minua sinne innokkaasti pyytänyt. Muutin nuoren vaimoni Agda Alinen kanssa ensin Keravalle tammikuussa 1919 ja kesällä Hyrylään, jonne oli saatu sairastupa ja sen yhteyteen asunto.

Lindén määrättiin 1.2.1919 rykmentinlääkäriksi kenttätykistörykmenttiin Hyrylään, vaikka oli vain lääketieteen kandidaatti. Hänet ylennettiin vuonna 1919 ensin lääkintäluutnantiksi ja loppuvuonna vielä lääkintäkapteeniksi. Lääketieteen lisensiaatti ja ylennys lääkintämajuriksi seurasi vuonna 1922.

Hyrylän varuskunnan lääkärinä

Jääkärieverstiluutnantti Lauri Malmberg nimitettiin KTR 1:n komentajaksi 24.7.1918. Kenttätykistörykmentin pääosat sijoittuivat Hyrylän kasarmeille. Rykmentin I Patteristo siirtyi Helsinkiin Fredrikinkadun kasarmeihin. Malmberg sai rykmenttiinsä miehiä vapaussodan jälkeen siten, että kaikkia miehiä ei kotiutettu. Hevosvetoinen tykistö oli suosittu aselaji ja Hyrylään tuli runsaasti nuoria upseereita vapaaehtoisesti. Malmberg valitsi erityisesti aateloituja upseereita. Saksalaisetkin upseerit hämmästelivät siniveristä upseeristoa. Kielellinen ja koulutuksellinen ”sekamelska” oli ymmärrettävää. Ei voi rekrytointia moittia, koska KTR 1:n upseereista tuli myöhemmin kymmenkunta kenraalia, ensimmäisenä Lauri Malmberg.

Elettiin ankeita aikoja. Ruokaa ei ollut ihmisille eikä eläimille tarpeeksi. Vuonna 1919 puhkesi vaikea epidemia, espanjantauti, joka aiheutti Hyrylässäkin monia kuolemantapauksia. Sitä seurasi verenmyrkytystauti ja oli onnenkauppaa vahvankin miehen tästä selviytyä. Eräänäkin sunnuntaina haudattiin Tuusulan hautausmaahan 16 vainajaa. Rykmentin talleissa oli 300 hevosta. Hevosten pelastaminen raivonneista taudeista on luettava työtoverini eläinlääkintämajuri Georg Öhmanin ansioksi.

Rykmentti kuitenkin selvisi vaikeuksistaan. Yrityshalua ei puuttunut ja ympäristön positiivinen suhtautuminen auttoi - olihan saatu Suomen itsenäistyttyä ”omat tykkipojat”.

Mala oli myös suuri humoristi. Hänen aikanaan oli rykmentissä hauska olla. Hän järjesti mm. Kirkonharjun sorakuopan ”amfiteatteriin” sirkuksen, jossa oli sirkuspainijoita ja –pellejä sekä villieläimiä. Yhteen laatikkoon oli koottu koiria ja toiseen kissoja. Ne vapautettiin ja näytös huipentui takaa-ajoon, kansalla oli hauskaa.

Kulujen kattamiseen keksittiin lantakassa, jonka satojen hevosten tuotto oli haluttua tavaraa maanviljelijöiden pelloille. Räväkkä meno aiheutti joskus tappioita. Lantakassasta maksettiin myös upseereille tuomittuja vahingonkorvauksia.

Komentaja oli myös sydämeltään auttavainen. Kerran menin Malan kanssa Palojoelle Kiven syntymäkotiin pyhäpäivän vierailulle. Tapasimme vanhan, toisen kätensä menettäneen miehen, joka oli tuntenut Aleksis Kiven. Mala antoi hänelle koko kuukauden palkkansa. Kotona vaimo nosti kovan metelin, mutta Mala vain totesi, ettei hän voi mennä rahoja takaisin perimään.

Kuva 3 Tuusulan museo; Kasarmialue kuvattuna hyppyrinmäen tornista itään vuonna 1952. Etualalla Hämeentien varrella on sotilaskoti ja sitä vastapäätä olevassa kasarmissa on sairaala. Sairastupa ja Lindénin asuntokin olivat samassa rakennuksessa vuodesta 1919 muutaman vuoden. Sairaalan takana pilkottaa upseerikerho ja vasemmalla punatiilinen rykmentin esikunta, nykyinen Taidekeskus Kasarmi. Järvenpääntien itäpuolella olivat hevostallit ja peräkasarmit.

Lindén kertoo työstään:

Rykmentinlääkärin päivä alkoi aamuvastaanotolla seitsemältä ja se oli yleensä ohi yhdeksältä. Sitten oli hoidettava sairaalan potilaat, jotka otettiin sisään tai laskettiin pois. Sitten oli luentoja ja leireillä piti olla ampumapaikoilla. Sotavarusteitakin piti suunnitella. Sairaalassa oli lisäksi iltavastaanotto. Keskipäivällä jäi aikaa yksityispraktiikkaan ja sen varassa juuri elinkin, koska sotilaspalkka oli alhainen.

Jokaisessa patterissa oli lääkintäaliupseeri, yleensä korpraali. Hän kirjoitti sairaskirjaan vastaanotolle tulijoiden nimet ja toi heidät sairastuvalle klo 7. Sairastuvalla oli lääkintävääpeli, joka avusti lääkäriä. Patteristossa oli lisäksi lääkintäkersantti ja patterissa lääkintäalikersantti. Lisäksi oli sairaankantajia, joille pidettiin kursseja.

Kun tulin Hyrylään ei ollut mitään lääkintäorganisaatiota. Hyvänä lähtökohtana oli kuitenkin oman Vanhan väen aikaiset olot. Vaikka sotaväki oli hajotettu, oli entisiä lääkäreitä vielä elossa ja heiltä saatiin tietoa. Sodan ajan organisaatiota kehitettiin samalla ja tähdättiin siihen, että jokaisella joukkoyksiköllä oli lääkäri. Meillä oli erikoisuutena se, että meillä oli myös naisia sairaanhoitajina.

Kasarmielämässä oli myös varjopuolia. Ankeat olosuhteen johtivat myös ryypäämiseen, vaikka sitä kieltolaillakin yritettiin estää. Virolaista pirtua oli saatavilla kymmenen litran kanistereissa. Keravalla on muistona Viro-niminen kaupunginosakin.

Toinen seikka, joka löi leimansa alkuajoina, olivat kevytkenkäiset naiset, jotka liikkuihin aina pareittain. Nuoret upseerit asuivat tuossa nykyisessä Taidekeskus Kasarmissa. Siellä asusti myös eräs yltiöpäinen Anthos-niminen jääkärikapteeni. Hänellä oli konekivääri käytävän päässä ja hän uhkasi ampua heti kun yksikin ovi avautuisi käytävälle. Niinpä tytöt joutuivat loikkimaan ikkunasta ulos. Tämän jälkeen tytöt joutuivat aliupseerien käsiin. Seurauksena oli, että gonorrhea levisi tavattomasti. Sanitäärit tiesivät tämän ja tytöt otettiin kiinni ja tarkastettiin sairastuvalla.

Tuusulassa Keravalla oli kunnanlääkäri Arthur Molander, jota myös sijaistin kesän 1919. Vastuualueina olivat myös kasvatuslaitos Keravalla (nykyisen nuorisovankila) ja mielisairaala Kellokoskella. Puukkotappeluiden uhrejakin oli useita. Istuin kerran Malan kanssa shakkilaudan ääressä, kun minua tultiin kiireesti hakemaan Työväentalo Torpalle. Böckerman on tapettu! Kylän mainio seppä Böckerman makasi pihalla. Hän oli siivo ja taitava mies, mutta humalassa kova tappelija. Böckerman oli tajuton, mutta hengitti vielä. Hän oli saanut iskun solisluun alle. Joka kerta, kun hän hengitti, pulpahti verta. Komensin tuomaan kananmunan kokoisen kiven, käärin sen sideharsoon ja työnsin haavaan. Verenvuoto lakkasi. Veimme potilaan sairastuvalle ja annoin rauhoittavia ruiskeita. Hengitys tasaantui ja Böckerman avasi silmänsä ja sanoi: "Onks Linteeni vai?" Olenhan minä. "No ei sitten mitään hätää. Eivät saaneet perkeleet henkeä pois vaan" ja meni taas tajuttomaksi. Vasta viikon päästä ompelin haavan ja kahden viikon jälkeen seppä oli jo kotiin lähdössä. "Mitä olen velkaa?" Jos vaikka raudoittaisitte kärryini pyörät.

Kuva 4 (S-t); Lääkintäkapteeni lääkintäaliupseerien kanssa sairastuvalla. Tässäkin huoneessa Eino Leino, Mala ja muut rykmentin ” siniveriset upseerit olivat usein vieraina arkisen työnteon jälkeen. Alkoi shakinpeluu ja riemukaskin hauskanpito.

Kerran Lindénillä oli pienet kalaasit. Vieraina oli enimmäkseen naisia, miehiä oli vain Eino Leino ja Aarne Männikkö. Naisia ajatellen isäntä teki boolista tavallista miedompaa. Kun tuli kotiinlähdön aika, kiitteli Eino Leino talon emäntää ja kuiskasi sitten kovaäänisesti isännälle; Kiitos sulle vanha veikko, spiritus fortis ylen heikko!

Mainittakoon, että Aarne Männikkö toimi kansalaissodan aikana punaisten miliisipäällikkönä ja esti oikeudenmukaisella toiminnallaan useimmat kosto- ja veriteot. Aarne Männikkö pelasti useita valkoisia mm. Järvenpään kartanon Bjarne Westermarckin, jotka kansalaissodan jälkiselvittelyissä todistivat hänen hyväkseen ja hän tuli hyväksytyksi myös paremmissa piireissä.

Collegium Keravensen seikkailuja

Eino Leinolla oli ollut Tuusulassa taitelijaystäviä jo 1900- luvun alusta alkaen, tärkeimpänä Pekka Halonen, jonka luokse Leino oli aina tervetullut. Leinolla olikin tapana ilmestyä yllättäen, hän koputti oveen ja sanoi: ”Häiritsenkö?”

Kun hyvät shakkitoverit Malmberg ja Lindén olivat asettuneet tykistörykmenttiin Hyrylään, ilmestyi myös Leino tämän tästä heidän luokseen 20-luvun alusta alkaen. Leino arvosti armeijaamme ja oli suosittu vieras myös Upseerikerholla. Leinon tilapäisiä majoituspaikkoja oli useita mm. Varuskunnan etelälaidalla Ylitalon kievari, josta hän kirjeensä paikaksi merkitsi hauskaasti Kestilän. Tunnetuin majapaikka oli Onnela.

Hyryläläinen maanviljelijä Valta Sjöblom palveli vuonna 1921 KTR 1:ssä ja on haastattelussa vuonna 1976 Markku Laaksolle kertonut: ” Eversti Malmberg oli vaativainen, mutta muuten sopuisa mies kaikin puolin - mies paikallaan. KTR 1:n ensimmäinen lääkäri oli Lindén, lupsakka

pappa ja oikein hauska mies ja kova puhumaan. Eino Leino asui Onnelassa ja Sointeellakin jonkin aikaa. Serkkupoikani oli Onnelassa puutarhurina. Menin kerran itse sinne ja näin Leinon. Siellä oli juhlat pystyssä, "Leino oli armoton ryyppymies". Tämä tapahtui ollessani armeijassa v. 1921. Viinaa oli mahdottomasti ja Leinolla paljon vieraita. Kun Leino tuli humalaan, niin "sitten alkoi se runoilu". "Sieltä tuli kuin metsot ja teeret olisivat soitimella. Leino ei kuullut ja nähnyt mitään".

Elämänsä lopulla vuonna 1924 Eino Leino asettui pysyvästi Tuusulaan kahdeksi viimeiseksi vuodeksi. Runoilijan kiivastahtinen elämä oli polttanut hänet loppuun. Hän lähti pakoon maaseudun rauhaan, fyysisesti ja henkisesti sairaana. Tuusulassa oli ystäviä ja haaveena oli myös oman pienen runoilijamökin pystyttäminen. Eino Leino oli koditon, kirjaton ja karjaton mies, joka matkasi lomakodista toiseen mukanaan kaksi vanerilaukkaa, toisessa olivat kirjat, toisessa vaatteet.

Leinon viimeisessä runokokoelmassa *Shemeikan murhe* (1924) kuvastui sairausvuosien aikana "melkein maniaksi kehittynyt kunnianteko-assenne tunnettuja ja edustavia henkilöitä kohtaan", kuten L. Onerva kirjoittaa Leino-elämäkerrassa. Muiden muassa Jean Sibelius, Kenraali Mannerheim ja Eversti Malmberg ovat saaneet oman runonsa. Kokoelman polttopisteenä on eleginen tilinpäätös:

"Löysäläisen laulu

Maantietä matkaa
kirjaton, karjaton mies.
Kruununkin kyyti
liikaa ois hälle kenties,
outoja hälle kun on
isänmaa, kotipaikka ja lies,
puolue, perhe ja muu,
verot, verka ja velka ja ies..."

Hyrylän varuskunnan lääkäri Lindénillä oli myös yksityisvastaanotto Keravan "lääkäriasemalla" Helleborgin talossa. Vastaanotolla perustettiin yhdistys nimeltä Collegium Keravense. Jäseniä siinä oli kolme: Leino oli Muste, Malmberg Miekka ja Lindén Myrkky. Kaikki sotilaslääkärit olivat tuohon aikaan Myrkkyyä, ja sairaankuljetusauto tunnettiin sotilaiden keskuudessa nimellä Myrkkypussi.

Shakinpelaajien kolmikon nimet Eino Leino oli lainannut Baudelairelta. Collegium Keravensen jäsenillä oli oikeus tulla Myrkyn vastaanotolle koska tahansa, oli Myrkky paikalla tai ei. Leino ja Mala yöpyivät joskus myös Myrkyn vastaanotolla aseman vieressä, milloin kulkuyhteydet eivät toimineet. Leino kirjoitti kerran odotushuoneen pöytäliinaan kauniin runonkin kiitokseksi makuusijasta. Tämä vihastutti suuresti huvilan tomeraa emäntää Hik-Hiltaa eli Hilda Heleniusta, joka toimitti kiireesti pöytäliinan pyykkiin ja pesi armotta "kaikenlaiset töherrykset" pois.

Lindén kertoo: Seisomme kolmisen Malan kotona Hyrylän tykistörykmentissä ja hän on tuonut esikoispoikansa nähtäväksemme. Toivota nyt pojalleni jotain, mikä voidaan hänelle myöhemmin kertoa. Leino katselee vuoroin poikaa, vuoroin isää: "Paitsi että toivon hänestä tulevan paremman shakinpelaajan kuin mitä herra eversti on, minä myös erityisesti toivotan että hänestä tulisi kauniimpi kuin isänsä". Vuoden 1919 joulukuussa Malmberg oli mennyt

naimisiin hammaslääkäriksi opiskelevan Ragni Ståhlbergin kanssa. Heille syntyi vuonna 1922 poika, joka kuitenkin kuoli vuoden ikäisenä. Toinen poika Kaarlo syntyi vuonna 1927.

Kuva 5 Collegium Keravensen ystävysten Miekan, Musteen ja Myrkyn sekä ulkojäsen Sanan kohtaamispaikat.

Malmberg oli myös hyvin innokas shakinpelaaja, jota ei saanut häiritä virka-asioilla pelin ollessa kesken. Siitä piti hänen ystävänsä Muste huolta.

Myös Myrkkö oli kova juhlimaan. Kerran hän joutui kiivaaseen riitaan jääkärikapteeni Pehulehtosen kanssa ja tämä löi häneltä nenän poikki. Sekavaan tappeluun osallistui lopulta kapellimestari Carlssonin kotona viisi humalaista upseeria. Muut kävivät Lindénin kimppuun ja löivät tämän maahan. Tämä pelastautui tekeytymällä kuolleeksi. Kun hän selvisi pystyyn, löi hän heti ensimmäistä hahmoa - Miekkaa... Myrkkö käski tätä hillitsemään miehiään!

Seuraavana päivän ”jälkisammutukseen” löytyi kanisteri pirtua. Korkin avaamisessa putosi sininen aniliinikynä juomaan. Yksi ja toinen soitti seuraavana päivänä Myrkylle ihmetellen ”tuotteensa” väriä. Myrkkö vastasi sen olevan luonnollista, koska Malalla oli siniverinen rykmentti.

Shakinpeluu oli suuri yhteinen harrastus. Poikani, jotka olivat siihen aikaan hyvin nuoria, olivat myös perillä shakinpeluun taidoista ja nikseistä. Leinon innostuksella ei ollut rajoja, kun 4-

vuotias poikani kerran voitti runoilijan pariin otteeseen shakkipelissä. Kerran Leino tuli illalla myöhään visiitille luokseni – pelaamaan shakkia. Järjestin kaikki kolme poikaani, joista nuorin oli vasta toisella vuodella, kunniakomppaniaan ja ilmoitin muodostelman Leinolle. Hän oli hyvin otettu tästä erikoisesta vastaanotosta. Pojilleni selostin, että tässä näette Suomen Runokuninkaan. Hänen veroistaan ei ole vielä ollut, eikä tule olemaan...

Shakkilaudan ääressä ja Leinon milloin mitäkin maailmankuulua kirjailijaa siteeraten nämä ystävykset istuivat monet monituiset ehtoot ja taisipa siinä joskus nousta uusi päiväkin.

Sattui joskus niinkin, että mennessäni sairaalaan aamutarkastukselle löytyi sieltä potilasvuoteesta Leinokin. Hän oli muina miehinä asettunut yölevolle.

Ensimmäinen tutustuminen sairaalan sotilasmajoitukseen tapahtui Leinon ollessa vielä Helsingissä.

Tavattiin sattumalta pitkäksi venähtäneessä ravintolareissulla eikä yöpuusta ollut tietoaakaan. Otin vossikan ja ajoimme ”rekryytin” kanssa Fredrikinkadun patteriston sairastuvalle. Täytin lääkärintarkastuskortin. Pituutta oli 170 cm, painoa 82 kg ja laajin rinnanympärys 96 cm. Herätin päivystäjän, joka valmisti meille voileipiä ja teetä ja menimme nukkumaan kolmen jälkeen tyhjään potilashuoneeseen. Lääkintäaliupseeri tuli herättämään minut kello kuudelta. Tallissa oli sattunut paha onnettomuus. Hevonen oli potkaissut tykkimiestä suoraan kasvoihin, niin että poski ja otsakulma olivat repeytyneet irti.

Ompelin haavan kiinni, sidoin pään ja laitoin potilaan vuoteeseeni. Leino kuorsasi herkeämättä. Vedä vaan peitettä pään yli kehotin. Äläkä vastaan mitään, jos tuo vireinen kaveri yrittää puhua. Leino oli lopulta ruvennut herättämään huonetoveriaan, joka olikin siteessä. Missä minä olen? Leino oli kauhuissaan kysynyt. Kirurgiassa, oli poika vastannut. Leino luuli olleensa ”pitkässä tunnelissa”, häntä huvitti kun kuje selvisi. Hän oli saanut aamiaisen ja kirjoitti pienen runon kiitokseksi, jossa ylisti kuinka ”kruunu pitää huolen pojistaan”.

Tammikuisena aamuna vuonna 1924 soi puhelin Hyrylässä, Leino puhuu: ”Olen nyt vapautunut armeijasta nuhteettoman palveluksen jälkeen”. Tiedustelin mistä Teidän Majesteettinne on suvainnut nousta ylös? ”Aurinko nousee joka aamu samalta sijaltansa, harvoin nousevat nuoret miehet omalta vuoteeltansa”, kuului vastaus. Leino oli muuttanut Syvärantaan.

Kerrotaan myös Eino Leinon olleen itsenäisyytemme alkuvuosina asiakkaana upseerikerholla ja maksaneen kerran tilauksensa vieraskirjaan riimittelemällään runolla. Leinolla oli tilapäiskortteeri myös yhdessä sairastuvan huoneessa. Hän siirtyi sieltä kerran aamuvarhaisella sairaalan puolelle puettuaan ensin valkoisen takin päällensä ja antoi ymmärtää olevansa vanha professori Kandelaber. Hän tutki vastaanotolle tulleet miehet, antoi heille ryypyn ja kirjoitti kaikille lomaa ja käski miehet pattereille. Vuodeosastonkin potilaat olivat hämillään yllättävästä kotilomasta. Lindenin saavuttua ihmetystä riitti, kun sairaalassa ei ollut kuin lääkintäaliupseeri. Aikamoinen näyttelijäsuoritus Leinolta.

Tohtori Kandelaber jatkoi tarkastustaan sairastallilla, jossa määräsi hevosille viinassa kastettuja kouroja. Pattereiden tallit ja pilttuut olivat seuraavat tarkastuskohteet. Kun siellä oli erivärisiä hevosia, hän määräsi ne talleihin värityksen mukaan.

Pattereista tuli sitten soittoja, että miksi miehille on määrätty kahden viikon loma ja alla on nimi "Suomen runokuningas". Hänet saatiin kiinni upseerikasinolta ja tuotiin sairastuvalle "sotaoikeuteen". Miekka määräsi Musteen arestiin Myrkyn valvonnassa ja hoidossa. Vain tällä tavalla leikin varjolla Leinoa voitiin hoitaa.

Kuva 6 PVPALVK; Muste ja Myrkky – runoilija Eino Leino ja lääkintämajuri Väinö F. Lindén Keravan asemalla keväällä 1924. Leinolla kädessä "ruokaisa" Työmies-savuke - "lounaan korvike". Savukkeita hän sai rajattomasti tehtailija A. K. Christidesiltä.

Malmberg oli tykistörykmentin komentaja vuosina 1918-21, jonka jälkeen hänet tunnetaan suojeluskuntain päällikkönä koko sen olemassaolon ajan. Tuusulassa Malmberg tavattiin Suojeluskuntain Päälystökoulun vakituksena vieraana ja siitä nautti myös Collegium Keravensens ystäväpiiri. Lääkintäkenraalimajuri Lindén oli myös Suojeluskuntien ylilääkäri vuosina 1933- 1940, joten Miekalla ja Myrkyllä oli tässäkin ystävyttä lujittava tekijä.

Malmbergista tuli 17.9.1921 suojeluskuntain päällikkö vain 33-vuotiaana ja hän oli lisäksi vuosina 1924-1925 Lauri Ingmanin hallituksen puolustusministeri ja 1925 vt. sotaväen päällikkönä. Malmberg oli myös Jääkäriliiton ja Suomen upseeriliiton puheenjohtaja niiden alkuvuosina ja puolustusneuvoston jäsen 1925 -1939.

Malmberg nautti suurta luottamusta suojeluskuntalaisten, upseerien ja poliitikkojen keskuudessa, ja niinpä hän pysyikin suojeluskuntain päällikön paikalla koko järjestön historian ajan, aina syksyyn 1944 saakka. Sotien aikana hän oli myös kotijoukkojen komentaja.

E erityisen ylpeä Mala oli suojeluskuntajärjestön koulutuslaitoksesta, Päälystökoulusta, jota hän piti ikään kuin ”omanaan”. Ulkomaiset tai muut arvovieraat tutustuivat kouluun Tuusulassa useimmiten juuri Malmbergin opastuksella.

Suojeluskuntien lakkautuksessa myös kenraaliluutnantti Malmberg erosi. Siviilielämässä hän toimi vakuutusosalalla ja aikoi kirjoittaa muistelmansa, mutta kuoli jo vuonna 1948 vakavaan sairauteen. Hänet on haudattu Helsinkiin Hietaniemen hautausmaahan.

Kuva 7 PVPALVK; Lauri Malmberg Suojeluskuntien ylipäällikkönä

Malmberg kävi usein suojeluskuntien Päälystökoulussa luennoimassa. Pistäydymme Leino kanssa siellä tämän tästä pelaamassa shakkia ja saunomassa. Leino oli tutustunut ja ihastunut sisar Dagmar Ruiniin, joka kävi koululla pitämässä lääkintähuollon kursseja. Leino itse oli kyllästynyt Syvärantaan ja hän lähti riitarunon kirjoitettuaan tien toiselle puolelle Onnelaan. Neiti Ruin oli Onnelan itseoikeutettu vieras ja Leino olisi tahtonut hänen viereensä istumaan. Kävi kuitenkin niin, että Daggu työnsi minut Leino ja Itsensä väliin. Neiti Ruin ja Leino pitivät

lystiä minun kustannuksellani. ”Tohtori ei lainkaan ymmärrä, mikä suuri kunnia häntä on kohdannut, kun hän saa istua runoilijan minun välissä”. ”Todella suuri kunnia saada istua kahden ruinin (raunion) välissä” vastasin. Ei Leino tästä pahastunut.

Leino siirtyi Onnelasta aidan toiselle puolelle Syvälahteen, jossa Juureva-niminen pariskunta piti lepokotia nuoren tyttärensä kanssa. Leino alkoi puuhata runoilijakotia Syvälahteen. Juurevien piti kerätä Leinon avulla lahjoituksia ja saada vielä 10 000 markan laina, jolloin rakennus olisi voitu ostaa insinööri Ignatiukselta. Leino opetti joskus Juurevan kaunista tytärtä, josta piti tulla runoilija.

Vanhemmilla taisi olla kunnianhimoisia haaveita saada Leino vävyksi. Tytär suhtautui pelonsekaisella kunnioituksella jo vanhaan ja sairaalloiseen Leinoon.

Päästyäni jyvälle suunnitelmista kutsuin Leinon luokseni ja pidin puhuttelun: ”Onko sinulla uhrilamppu, josta aiot maksaa 10 000 markan lunnaat?” En ollut aikeista varma, mutta kohta Leino alkoi pyrkiä pois Syvälahdesta.

Seuraavaksi löysin Leinolle majapaikan kanttori Sointeen Iloniemestä. Oli marraskuun viimeinen päivä 1924, kun lähdin kyyditsemään Leinoa. ”Syvälahdesta nousta siis Iloniemeen”, ilahtui Leino.

Muista vain ettei olla ”iloliiemessä” varoitin ja tietäen rouvan Sointeen raittiin elämänsä katsomuksen.

Kirkon kohdalla pysäytin hevosen ja sanoin, että meidän on tehtävä kunniakäynti. Aleksis Kiven hautapaadella sanoin ”siinä lepää hän, jonka sinä julistit suomalaisen kirjallisuuden kulmakiveksi”. Leino seiso pitkään hiljaa ja sanoi liikuttuneena: ”Häpeäkseni minun on tunnustettava, että en ole tässä aiemmin käynyt, niin suuresti kuin Kiveä ihailinkin. Jos sinä jätät jälkeeni”, Leino sanoi hiljaa, ”pyydä, että minut haudataan tänne. Vasta täällä saan turvapaikan, jota olen kaivannut”. Teitä on silloin kaksi kulmakiveä vierekkäin, vastasin.

Leino sai ystävällisen vastaanoton ja kirjoitti vieraskirjaan runon 5.12.1924.

Iloniemi

Uupunut untensa sotiin,
etsijä koitui kotiin,
tuskasta maailman ja turun
maantieltä riemun ja surun,
kätensä yhtehen liittää,
Luoja luonnossa kiittää.

Asuttuaan viikon Leino tuli tyytyväisenä kasarmille. ”Tämä on paras paikka, mihin koskaan olet minut vienyt”. Kului pari viikkoa ja Leino tuli jälleen – tällä kertaa vihoissaan. ”Lasten kasvatuslaitokseen sinä veit minut”. Kanttori oli saanut väkeviä ja herrat piiloutuivat

rantasaunaan nautiskelemaan. Talon emäntä ryntäsi saunakamariin, lennätti miehet ulos ja piti heille ankaran nuhdesaarnan. Kanttori oli tähän tottunut, mutta Leino suuttui ja loukkaantui.

Elämä jatkui ja Leino oli jättänyt tapansa mukaan rahansa esivallan haltuun, siis rouva Sointeen haltuun, jolta hän aina tarpeen mukaan pyysi lisää. Tytär Vieno Soinne oli Keravalla pankin virkailijana ja avannut Leinolle tilin. Leino ryntäsi oitis luokseni kertomaan järkyttävästä tapahtumasta. Hänellä muka rahoja pankissa! Kiihtyneenä Leino marssi pankkiin, otti rahansa ja hävisi pariksi viikoksi Helsinkiin ja palasi surkeassa kunnossa.

Collegium Keravenseen oli tullut neljäs jäsen Sana, kun kappalainen ja kirjailija Arvi Järventaus astui virkaan ja Keravan pappilaan vuonna 1923. Leinon hyvän ystävän Arvi Järventauksen kanssa oli sovittu, että tällä on lupa yrittää ”holhoojana” estää Leinoa matkustamasta. Sana oli nukkumassa ja palvelijatar ei halunnut häntä herättää. Kun Sana ja Myrkkö tästä moittivat, Leino vastasi ” ei ole minun asiani herättää niitä, jotka synnin unessa makaavat”.

Kuva 8 Keravan museo; Keravan Pappilassa kokoontui myös Collegium Keravense. Sana huolehti Musteesta ”rippi-isänä” ja onnistuikin monesti käännättämään Leinon Helsingin houkutuksilta. Sana tunnettiin siten myös Rippinä.

Kerran Lindén oli menossa Leinon kanssa Helsinkiin ja samaan junaan osui Arvi Järventaus. Hänellä oli kuitenkin lippu kolmanteen luokkaa, mutta nähdessään ystävänsä hän liittyi heidän seuraansa toiseen luokkaan. Nämä alkoivat kiusoittelunsa: ”On siinä prelaatti. Ostaa kolmannen luokan lipun, matkustaa toisessa luokassa ja nauttii ensimmäisen luokan seurasta”.

Tammikuussa 1925 Leino palasi taas Onnelaan. Täällä hän sai päätökseen *Elämäni kuvakirjan*, jonka oli aloittanut Iloniemessä Laura Sointeen kirjoittaessa sanelusta. Leinon sormet eivät enää kirjoitukseen taipuneet. Syvärannassa majaileva toimittaja K.V. Valve jatkoi pikakirjoituksella työn loppuun Onnelassa.

Hanna Leino oli Leinon kolmas vaimo ja joutui avioon sanan mukaisesti vahingossa. Leinon oli määrä kosia tämän serkkua, mutta kun tämä ei ollutkaan paikalla, hän ojensikin kukkakimpun Hannalle ja kosikin. Hanna kävi kevätkesällä 1925 aviomiehensä luona Onnelassa. Tämä epätoivoinen vierailu hämmensi entisestäänkin Leinon levotonta mieltä.

Olin Malan kanssa saunomassa päällystökoululla, kun Leino ryntäsi tuohtuneena sisään. Pelastakaa minut, veli-hyvät! Vaimoni Hanna on tullut Onnelaan eikä suostu lähtemään pois. Kun emme muutakaan keksineet, Leino jäi kanssamme piiloon saunaan. Illalla tuli Onnelasta ilouutinen, Hanna oli saatu puhuttua lähtemään Helsinkiin.

Kesällä Leino oli taas vailla majapaikkaa. Ehdotin, että hän muuttaisi Koskenmäelle leskirouva Sofia Ahlbergin luo, jolla oli tyhjä huone ja kamari mökissään. Rouva oli sivistynyt ja hyvä ruonlaittaja, joka oli ollut Iloniemessäkin avustamassa ja oli Leinolle tuttu. Siinä sinulla olisi Charlotta Lönnqvist, ehdotin.

Leino kierteli ja kaarteli, että sieltä on liian pitkä matka huonoilla jaloilla ystävien luo Syvärantaan. Heinäkuussa Leino muutti Nuppulinnaan toimittaja Ossi Sténin luo. Sténit olivat vanhoja tuttuja muutaman vuoden takaa heidän matkustajakodistaan Solidarista Helsingissä.

”Pyhä veljeni Myrkkyy.

Nuppulinna, Sten. 9.8.25

Et perkele vipannut minulle sitä viittäkymmentä markkaa, jota juuri olisin tarvinnut esiintyäkseni herrasmiehenä ainakin autokuskein edessä. Se oli sieluni syvin lankeemus. Ei tule toistumaan.

Lähetä pois vain tänne Nuppulinnaan jälkivaatimuksella, mitä Sinulle lieneekin Onnelasta lähetetty.

Tervehdi rva Ahlbergia puolestani, jos uskallat, että hyvin mielelläni ottaisin asunnon hänen luonansa, ellei Kenttätäkistön toista puoliskoa ja varsinkaan sen neropattista ylilääkäriä olisi olemassa.

Se on sitten turhaa enää shakkipelissä eteeni tulla.

Tuus totus

Muste

E. L-o ”

En pitänyt uudesta majapaikasta lainkaan, koska tiesin Leinon saavan siellä helposti virolaista spriitä, jota hänen terveytensä kesti vielä vähemmän kuin ennen. Olin moittinut Leinoa siitä ja meille tuli kova riita. Kävin pari kertaa ystävääni Riitahuhdassa tervehtimässä enkä voinut olla hämmästelemättä alkeellisia oloja.

Kun Leino viimeisen kerran tuli vastaanotolleni joulunaatonaattona vuonna 1925, oli hän pahoin sairas. Oikeastaan yritin pakottaa Leinoa menemään Helsinkiin sairaalaan, josta varasin paikan. Olin sanonut, että Leino kuolisi, jos hän menisi Nuppulinnaan, mutta mikään ei

auttanut. Jouluaattona Leino lähti Riitahuhdan isännän mukaan, vaikka näytti olevan hyvin hädissään.

Leino kävi viimeisen kerran Riitahuhdasta Tuusulan puolella 30.12.1925, jolloin hän luovutti *Elämäni kuvakirjan* tekijänkappaleet ystävilleen Pekka Haloselle ja Jean Sibeliukselle.

Oli kuin Leino olisi aavistanut kohtalonsa kieltäytyessään sairaalahoidosta. Hän mm. lausui minulle: ”Tulen kuolemaan samalla tavalla kuin isäni aikoinaan. Kolme vuorokautta hän makasi tajuttomana, kunnes nukkui pois”. Eino Leino halvaantui vähitellen viimeisinä päivinään ja hetkeksi herättyään oli pyydellyt anteeksi: ”Enhän vain tuota teille liian paljon vaivaa.” Hän nukkui pois 10.1.1926.

Panu Rajala: Virvatuli. Eino Leinon elämä kirjassaan (HS:n kirja-arvostelu 20.4.2017) kertoo löytäneensä henkilölääkäri Väinö Lindénin kuolinsyyn merkinnän, joka varmistaa perinnetiedon vatsan alueelle levinneestä syfiliksestä.

Kuolemassaan Suomen runouden suuri sunnuntailapsi, ”Päivän poika” tuli lähemmäksi Kiveä, hän tavallaan jakoi Aleksis Kiven kohtalon.

Sotaväen ylilääkärinä

Kuva 9 PVPALVK; Lääkintäkenraalimajuri Väinö F. Lindén sotaväen ylilääkärinä vuosina 1930 - 1940

Rykmentinlääkäri virassa Lindén oli 1.9.1926 asti, jolloin hänet nimitettiin puolustusministeriön lääkintätoimiston päälliköksi ja lääkintäeverstin ylennys seurasi. Sotaväen ylilääkäri tehtävään nimitys tuli 7.3.1930 ja lääkintäkenraalimajuriksi Lindén ylennettiin vuonna 1932. Hän hoiti myös suojeluskuntien ylilääkäri virkaa vuosina 1933 - 1940. Alkoi tehokas lääkintähuollon kehittäminen.

Lindénin aikana valmistuivat vuonna 1932 Viipurin Sotilassairaalan uudisrakennus ja vuonna 1936 Keskussotilassairaalan eli Tilkan uudisrakennus.

Suojeluskuntien ylilääkäriä Lindén valjasti Lotat ja SPR:n kenttäsairaaloitten varustamiseen, jotka olivat pahasti laiminlyöty. Alkoi ”kilpavarustelu”, jonka Lotat voittivat 8-4. Mannerheim oli Suomen Punaisen Ristin johdossa ja ehdotti Lindénille, että Lotat liittyisivät SPR:ään. Lindén perusteli, ettei Suojeluskuntien sisarjärjestö voi kuulua humanitaariseen järjestöön. Marski ei tästä kannanotosta pitänyt ja jopa suostutteli Lottajärjestöä luopumaan kenttäsairaaloitten varustamisesta ja niinpä varusteita alettiin jopa myymään. Talvisodan uhatessa Lotat palasivat takaisin Lindénin varustamisohjelmaan ja häneltä pyydettiin apuakin.

Lindén tunsi hyvin varusmiesaineksen huonon terveystilanteen jo rykmentinlääkäriajoilta. Hän suoritti Rajavartiostojen tukemana merkittäviä tutkimuksia mm. rankoilla hiihtoretkillä myös varusteita testaten Lapista Etelä-Suomeen itärajaa seuraillen. Lindén laati itse perusteellisen selvityksen varusmiesten palveluskelpoisuusluokista ja antropometrisistä mitoista 1920- ja 1930 luvuilla. Varusmiesten palveluksesta hylkäämisen syitä olivat yleinen heikkous 30 % ja tuberkuloosi, noin 20 % kaikista palvelukseen kelpaamattomista. Noin 90 % heistä oli maaseutuväestöä, etenkin Itä- ja Pohjois-Suomesta.

Tämä johti osaltaan merkittävään työhön kansanravitsemustoimikunnassa, jonka Valtioneuvosto asetti vuonna 1936. Komitea oli erittäin arvovaltainen ja Lindén oli sen puheenjohtajana kaksi viimeistä vuotta. Komitea toteutti laajan, 490-sivuisen tutkimuksen Suomen kansan ravitsemuksesta ja selvitti elintarvikkeiden tuottamista ja jakelua maassamme.

Komitea teki lähes 80 erillistä ehdotusta aina valistus- ja opetustoiminnan lisäämisestä kouluruokailun järjestämiseen.

Armeijan ruoka todettiin 1930-luvun lopulla ravintofysiologiset vaatimukset täyttäväksi sen jälkeen, kun A-vitamiinin puute oli korjattu täysmaidon määrää lisäämällä ruokavaliossa.

Talvisodan alkuvaiheessa 22.12.1939 Lindén joutui eroamaan sotaväen ylilääkäri viran hoitoon liittyvien näkemuserojen vuoksi, jotka olivat ristiriidassa marsalkka Mannerheimin kanssa. Lindén kantoi huolta varustamisesta sekä kenttä- ja sotasairaaloitten valmiudesta. Hän katsoi hoitavansa näitä tehtäviä parhaiten Helsingistä käsin. Mannerheim puolestaan katsoi, että ylilääkäri paikka oli Päämajassa Mikkelissä. Näkemuseroja lienee ollut muitakin.

Pojanpoika Johannes Felix Lindén kommentoi 28.7.2007 Suomi sodassa - Tutkijoiden jatkosota nettifoorumilla:

”Suomen armeijan ylilääkäri Väinö Felix Linden (isoisäni) kertoi minulle joskus 1970- luvulla hänen kenraalin roolistaan Mannerheimin kanssa työskenneltäessä. Isoisäni on kirjoittanut

kirjan *Spalernajasta talvisotaan*. Kysyin häneltä tuolloin, miksi kirja päättyy talvisotaan ja jatkosota on jätetty pois?

Hän kertoi paljon tärkeitä asioita, mutta selkeimpänä mieleeni painui se, kun hän kertoi miksi Mannerheim otti häneltä pois valtuutuskirjeen olla ja toimia sotaväen ylilääkärinä... Mannerheim kysyi häneltä välirauhan aikaan: "Mitä Lindén on mieltä.... syttyykö vielä uusi sota ja miten sairaanhoito hoidettaisiin, jos niin kävisi". Isoisä vastasi, että "samalla tavalla kun talvisodassakin, rajan pinnan koulut konvertoiden kenttäsaaraloiksi".

Tällöin Mannerheim oli kysynyt häneltä: "No syttyykö tässä vielä uusi sota", jolloin isoisä oli vastannut: "Kun katsoo miten Te herra marsalkka nyt joukkojamme varustatte, niin varmasti syttyy."

Mannerheim raivostui ja loppu onkin sitten selkeä. Hän hoiti myös Puolustusministeriön osastopäällikön valtuuden pois. Myöhemmin 1980-luvulla isoisä kertoi, että muutakin oli: Mannerheim oli Venäjän armeijan korkea-arvoinen upseeri silloin kun isoisä oli vangittuna Spalernajassa jääkärivärvärin työn vuoksi. Olivat siis aika eri leireissä."

Pojanpoika Aki Lindén arvioi ja valottaa näkemyseroja:

"Oman käsitykseni mukaan kyse oli siitä, että Mannerheim halusi sodan jo painaessa päälle "oman miehensä" Väinö Lindénin paikalle eli Eino Suolahden, joka oli monella tavalla "sotaisempi" ja myös poliittisesti aktiivinen ("Kokoomus-IKL"), Väinöhän oli enemmänkin "konsensus-henkinen" ja tunsu vetoa nuorsuomalaisiin ja mm. minulle kertoi aikanaan talossaan pitävänsä Ståhlbergiä "Suomen kaikkien aikojen parhaana presidenttinä". Mannerheimhan oli aika nopea vaihtamaan kenraaleita ja määräämään heitä "lepoon" tai "sairauslomalle", vaikka minkäänlaisesta sairaudesta ei olisi tietoaakaan. Tällaisen syrjäytyksen tueksi on sitten tietysti täytynyt kehitellä jonkinlaisia verukkeita ja väitteitä Väinö Lindénin tekemistä "virheistä", joihin olen itsekin törmännyt, ja ottaen huomioon Mannerheimin myyttisen ja lähes kaiken kritiikin yläpuolella olevan aseman, on tietysti ollut vaikea niitä sitten kritisoida, mutta tässä olisi kyllä ihan aidosti pienimuotoisen historiantutkimuksen paikka."

Sotahistorian emeritusprofessori Martti Turtola on julkaissut vuonna 2016 kirjan nimeltä Mannerheim, jossa hänen uraansa tarkastellaan uudesta näkökulmasta. Tähänastisessa tutkimuksessa on aivan väärin lähdetty ajatuksesta, että Venäjällä palvelu olisi ollut "valmistautumista" suureen kansalliseen tehtävään Suomessa. Tästä ei tosiasiaassa ole viitettäkään. Mannerheim ei ollut ennen vuotta 1918 lainkaan itsenäisyysmies. Hän piti aktivisteja ja jääkäreitä "valtiopetoksellisina". (Martti Turtola Talvisotafoorumissa, K-U 21.3.2016).

Mannerheimista Lindén ei pitänyt. Eräessä Erkki Järforsille 1960-luvulla antamassaan haastattelussa Lindén totesi, että Mannerheim kuin oli rintakoru. Kaunis, mutta tarpeeton!

Kirjoittajan yhteenvetona arvioin Lindénin vapauttamisen johtuneen mm. erilaisesta yhteiskunnallisesta taustasta ja arvovaltakiistankin piirteitä saaneesta kenttäsaaraloiden varustamisesta. Tärkein näkemysero sotaväen ylipäällikön kanssa oli se, mistä sotaväen lääkintähuoltoa johdetaan, jolloin Mannerheim vapautti Lindénin sotaväen ylilääkärin virasta.

Lääkärinä Keravalla – aikalaisten tarinoita

Lääkärinä

Väinö Felix Lindén siirtyi yksityislääkäriksi kotipaikalleen Keravalle välirauhan aikana. Hän hoiti ohella eräitä virkallisten tehtäviä. Hän oli Helsingissä vt. piirilääkäriä 1941- 43, vt. rautatielääkäriä 1941- 1944 ja Keravan kauppalanlääkäriä 1942- 1947. Sen jälkeenkin hän oli kutsuntalääkäriä varsin iäkkäänä Itä-Uudenmaan sotilaspiirissä ajoittain 1970-luvulle asti.

Puolustusvoimien ylilääkäriä 1996- 2003 toiminut lääkintäkenraalimajuri Timo Sahi muistelee;

”Itse en saanut koskaan tavata henkilökohtaisesti Väinö Felix Lindéniä. Näin jälkepäin ajatellen se on suuri vahinko. Ehkä jo ikänsä puolesta hän ei käynyt sotilaslääkärien tilaisuuksissa. Sen kuitenkin muistan, että tullessani Kaartin Pataljoonan lääkäriksi vuonna 1971 kiinnitin huomiota siihen, että Itä-Uudenmaan Sotilaspiirin alueelta tulleiden alokkaiden lääkärintarkastuskorteissa kutsuntatarkastuksen tekijäksi oli merkitty suurin kirjaimin "Lindén". Otin selvää, kuka on Lindén. Sain kuulla, että kysymyksessä on lääkintäkenraalimajuri, entinen sotaväen ylilääkäri. Hämmästykseni oli aika suuri, olin jopa epäuskoinen, että voiko vanha sotaväen ylilääkäri tehdä vielä kutsuntatarkastuksia. Ei minulla kyllä mitään huomauttamista tarkastusten suhteen ollut. Tosin hieman poikkeuksellisesti silloin tällöin palveluskelpoisuusluokaksi oli merkitty AI-All ilman mitään sairausdiagnoosia, ei siis selkeästi joko AI tai All.”

Lindénillä oli ollut yksityisvastaanotto Keravalla jo 20-luvulta alkaen. Keravan ensimmäinen ”lääkäriasema” oli yhdessä hammaslääkäri Taxellin kanssa Heleniuksen Helleborgin talossa Aurinkomäen laella. Myöhemmin vastaanotto siirtyi asema-aukion nykyiseen Pohjanheimon taloon. Eläkeaikana vastaanottoa pidettiin kotona Hakalantiellä 70-luvulle asti.

Kuva 10 Timo Laaksonen 1976; Väinö Felix Lindén vastaanottohuoneessa kotonaan Hakalantiellä.

Kotiseutuneuvos Taisto Saarentaus on tutkinut Keravan kiinteistöhistoriaa. Sen mukaan Hakalantien tontin 2:150 osti alun perin sekatyömies Kalle Koskinen 1918 ja rakensi sille pienen huvilan. Häneltä tontin osti 1926 apulaisnimismies Ilmari Virta, joka puolestaan myi tontin Lindenille 1929.

Spalernaja-kirjassaan Lindén kertoo, että kun hän meni ministeriöön töihin 1926 syksyllä, niin ehtona oli, että hän saa tehdä aamupäivät varuskunnassa ja iltapäivät ministeriössä, iltaisin oli vastaanotto Keravan Helleborgissa.

Rykmentin komentaja eversti Melin oli käärmeissään Lindéniin ja alkoi käytännössä häätämään häntä varuskunnan asunnosta reilun vuoden kuluttua 1927 syksyllä. Lindénille tuli muutto Keravalle, ehkä Kalle Koskisen mökkiin. Oman kotitalon rakentaminen varmaan ajoittunee 20/30 lukujen taitteen tienoille ja sittemmin taloa on monessa vaiheessa laajennettu. Viimeisenä rakennettiin autotalli- ja vastaanotto rakennus 1960-luvulla. Perikunta on myynyt kiinteistön rakennusliikkeelle, joka purki rakennukset 1990. Rakennusliike meni konkurssiin ja Hakalantie 20 tontti on nyt rakentamaton.

Olli Sampola kirjoittaa muistokirjoituksessa: ”Lindén toimi yksityislääkärinä vuosikymmenet saavuttaen laajan potilaspiirin luottamuksen ja arvonannon ammattitaitonsa ja ystävällisen olemuksensa ansiosta. Mutta Väinö F. Lindén ei ollut vain alansa arvostettu ammattimies. Hänen pitkän elämänsä vuosiin sisältyi myös rikas henkinen elämä ja kulttuuripääoma.”

Lindén kuoli 98-vuotiaana 19.8.1987. Hän oli kuollessaan maamme kenraalikunnan vanhin jäsen. Hänet siunattiin Keravalla ja tuhkauurna on laskettu Karjalohjan sukuhautaan.

Siunauspuheessaan rovasti Helasvuo lausui mm. seuraavaa: ”Väinö Lindén oli monipuolisesti lahjakas, omaperäinen persoonallisuus, joka aktiivisesti osallistui kansamme itsenäisyystaisteluun ja kulttuurielämään.”

Kuva 11 Keravan museo; Hakalantie 20, koti ja vastaanotto. Kuva on otettu juuri ennen purkamista vuonna 1990.

Potilaiden värikkäitä kokemuksia

Lindén oli pidetty, joskin vähän pelätty lääkäri Keravalla. Eräskin potilas, joka kovan flunssan takia meni Lindénin vastaanotolle, ja ääni kähisten mutisi ettei pysty puhumaan. Hänet ohjattiin eläinlääkärin vastaanotolle. Puhetaidottomat potilaat Lindénin mielestä olivat eläinlääkärin alaa.

Veikko Karjalainen, Koskenmäen Tienhaara: "Elettiin kevättä 1954. Koulu oli takana ja armeija edessä. Sitä ennen oli syyni. Se edellytti käyntiä Väinö Lindénin luona Keravalla siinä asema-aukion Pohjanheimon talossa. Itse syyni oli lyhyt tapahtuma. Lindén murahti "Housut alas". Ilmeisesti kalustoni oli kunnossa, kun jo kesäkuussa löysin itseni junasta matkalla Hämeenlinnan asemalle ja sieltä tsaarinaikaiselle Linnan kasarmille.

Ennen tuota syyniä olin joutunut vaivaamaan emeritusta parikin kertaa. Kummallakaan kerralla Lindén ei huolinut maksua. Murahteli vain ja osoitti ovea. Robin Hood valkoisessa takissa. Antoi köyhille ja otti rikkailta. Minulle se sopi."

Leo Nurmentaus Siippoosta muistelee omakohtaisia lääkintäkenraalimajurin ohjeita Keravalla nuorille miehille syynissä vuonna 1958. Puheessaan hän kannusti fyysisen kunnan ylläpitämiseen. Mieleen on erityisesti jäänyt; "Muistakaa pojat, että hyvä istuja on huono astuja." Oikeassa oli.

Matti Savimaa, Koskenmäki: "Ankaran angiinan johdosta isäni Tapio vei minut 1960- luvun puolivälissä Lindénin kotiin Keravalle hoitoa saamaan. Väinö Felix otti vastaan lattiaan ulottuvassa lääkäritakissaan ja tutki potilaan. Tuomio oli piikki pyllyyn. Väinö kaivoi peltisen rasia, jossa säilytti ruiskuaan. Mäntä oli jämähtänyt kiinni käytön puutteesta. "Mitähän pirun liimaa olen tällä viimeksi ruiskinut?" Veri pakeni teini-ikäisen potilaan päästä, kun tohtori kiinnitti 20 cm pitkän neulan ruuttaansa. Tuska lieveni, kun hän sai männän liikkumaan spriillä liuottamalla, tyhjensi ruiskun lattialle ja vaihtoi neulan pienempään. Pistäminen sujui vanhalla rutiinilla moitteetta.

Pois lähtiessämme hän antoi takan reunalta antibioottipakkauksen isälleni. "Ota Tapio tästä nappi kun tunnet olevasi sairas". Liekö lääketehaan näytepakkaus?"

Vesa Hyyryläinen, Kerava Kytömaa: "Olin lukioiässä joulusesonkiapulaisena postissa vuonna 1966. Luulin sairastuneeni hengityselininfektioon ja menin Lindénin vastaanotolle Hakalantien kotiin lääkitystä ja sairauslomaa hakemaan. Kun valitin vaivaani, hän mitään kyselemättä käski paljastamaan takapuoleni ja pisti antibioottipiikin takamukseeni. Kyllä tällä tippuri parannetaan. Sitten hän sai maksun suorituksestaan ja komensi minut ulos sanoen, ettei tähän tarvita mitään sairauslomaa, ja että heti vaan töihin seuraavana päivänä, ja niin tein. Päätelin tästä kokemuksesta, että monet minun ikäiseni potilaat menevät hänen luokseen hakemaan apua kyseiseen tautiin."

Kari Saviniemi Kerava, Kirjailija-lehti 3/09: " Istun omituisen muotoisen, rinteeseen rakennetun vanhan talon vastaanottotilassa Hakalantiellä ja odotan lääkäriä. Tarvitsen lääkärintodistuksen skootterikorttia varten. Olen jo vuoden ajanut ilman korttia.

Kuuluu rapinaa ja laahustavaa ääntä. Takahuoneesta ilmestyy puhiseva mies, joka muistuttaa Hitchcockin pulskaa, kömpelöä suomalaisversiota vanhoissa vaatteissaan ja tohveleissaan. Hän istahtaa pöydän taakse, ottaa lomakkeen eteensä, vilkaisee minuun. Ei lääkärin valkoista takkia, alahuuli työntyy lerppuvana alas. Pöydällä kynäkaukalossa on ruosteisen näköisiä instrumentteja, seinähylyillä tavaroita ja joitakin kirjoja.

Tohtori kirjoittaa henkilötiedot ja käynnin tarkoituksen lomakkeeseen.

- Jaaha, ja lääkärintodistusta.

- Niin.

- Näkeekö poika?

- Hyvin.

- Ja kuulee, mies sanoo ja vetäisee saman tien rastin ruutuun.

Sitten hän ottaa oudon näköisen laitteen, suhauttelee sitä käsivarressani ja mittaa verenpaineen.

- Ei kai poika tupakoi?

- Joskus.

Se on siinä. Maksan ja lähden lääkärintodistus kädessäni. Lääkäri on täyttänyt liudan kohtia, joissa kysytään taudeista ja sairauksista.

Kaverini Ilpo Tiihonen kävi myös lääkärintodistuksen hakemassa. Hän sai sen ilmaiseksi tehtyään tohtorin pyynnöstä raittiuslupauksen.

Myöhemmin, ennen armeijaan menoa, käyn toisen kerran Lindénin vastaanotolla. Silloin hän tekee tarkan värinäkötestin ja kehuu.

Vasta vuosia myöhemmin, kun olin alkanut kirjoittamaan vakavissani, ymmärsin, kuka ja millainen mies tämä tohtori ja Eino Leinon-seuran kunniajäsen oikein oli. Näin hänet vielä Keravan postissa viimeisinä vuosinaan varsin surkeasti pukeutuneena, palvelua vaatimassa.”

Lindén eläkepäivien harrastuksissa

Kotiseututyötä Keravalla;

Lääkintäkenraalimajuri Väinö Felix Lindén oli innokas kotiseutumies ja teräväsanainen kirjoittaja.

Hän kirjoitti kauppalanhallitukselle 29.7.1957 kirjeenkin, jossa ripitti: ”Niin kuin tiedetään on Keravalla jo pitkän aikaa ollut vireillä hanke kotiseutumuseon aikaansaamiseksi. Niin kauppalamme Hallitus kuin Valtuustokin on kaiken aikaa suhtautunut asiaan kunnioitettavalla ymmärtämyksellä ja kiitettävällä myötämielisyydellä. Nyt näyttää kuitenkin koko yritys joutuneen umpikujaan ja tyrehtyneen epätietoiseksi ajaksi muodostuen suoranaiseksi skandaaliksi - ei vain Kerava-seuralle, joka asiaa on ajanut vaan koko kauppalalle. Näin siitä hyvin yksinkertaisesta ja irvokkaasta syystä, että Museoksi ostettua rakennusta, Heikkilän taloa, ei millään voimalla näytä saatavan tyhjäksi, vapaaksi sinne pesiytyneistä asukkaista.”

Rakennukseen aikoinaan päässyt siirtolaisperhe oli vallannut koko talon. Lindén ei ilmeisesti erityisemmin arvostanut siirtolaisia eikä muitakaan Keravalle saapuneita, sillä hän yritti jopa jossakin vaiheessa saada Kerava-seuran sääntöihin pykälää, ettei seuraan oteta muita kuin

syntyperäisiä keravalaisia. Pykälä ei mennyt läpi. Kerava-Seura oli perustettu kaikille avoimena vuonna 1955. Lindén itse oli syntynyt Karjalohjalla.

Sen sijaan museaalista näkemystä Lindénillä oli enemmän kuin muilla museohankkeen puuhamiehillä ja –naisilla. Hän paheksui esimerkiksi salin tapettien repimistä seinistä, koska ei vauras talonpoikaistalo ole toki paljaalla hirsiseinällä ollut. Esimerkin ottaminen Halosen taiteilijakodista oli suurta typeryyttä, kirjoitti Lindén. Olen ostanut Suomi-filmiltä vanhaa tapettia, jolla salin takana oleva huone on nyttemmin tapetoitu, hän kirjoitti.

Linden oli keskeinen puhuja Kerava-seuran järjestämässä kesäisissä kotiseutujuhlassa, jotka pidettiin museon pihamaalla. Hän puhui pitkään ja värikkäästi, kertoili erilaisia muistoja.

Kuva 12 Keravan museo; Väinö F. Lindén juhlapuhujana Keravan kotiseutujuhlassa 1962

Lindén oli myös tunnettu pitkistä ja loputtomilta tuntuvista puheistaan Keravan päivän juhlassa Heikkilänmäellä. Kerran, kun puhe tuntui jatkuvan ja jatkuvan, alkoi kouluneuvos Olli Sampola eturivissä huitoa ja osoitella kelloa. Lindén tokaisi: - Olli, nyt ei olla koulussa. Ja puhe jatkui...

Kuva 13 Keravan museo; Kovat kotiseutumiehet Väinö Lindén ja Martti Saaristo istumassa Heikkilän kotiseutumuseon penkillä vuonna 1971, nykyisessä Martti Saaristo-puistossa.

Lauri Väättänen muistelee upseeritapaamisia: Päiväkirjaani olen merkinnyt 29.3.1978; Yllätys oli se, että vanha herra tohtori V.F. Lindén tuli myös lounastilaisuuteen Hyrylän Upseerikerholle. Pidin tohtorille seuraa ja tarjosin ruoat pöytään. Sotahistorioitsija Antti Nummisen esitelmän aiheena oli Upseerikoulutus Suomessa. Esittelin Lindénin upseerikunnalle ja lääkintäkenraalimajuri piti pienen alustuksen siitä miten häntä oli koulutettu ja miten itsenäisyystaistelua käyty. Se oli erinomainen avaus upseerikoulutuksen 200-vuotisjuhlaa korostavalle tilaisuudelle. Tilaisuuden päätteeksi vein tohtorin kotiin.

Päiväkirjani mukaan kävin Hakalantiellä tapaamassa Lindéniä 13.4.1978.

Vein hänelle Iltasanomat, jossa oli juttu Eino Leinosta. Lindén kiitteli lehdestä ja myös lounaskutsuista upseerikerholle.

Muistan Lindénin puhelinsoitot kotiini ja myös työpaikalleni. Avaus oli aina "Tohtor täällä". Useasti puhelut venähtivät kovinkin pitkiksi. Lindén tarvitsi kuuntelijaa.

Kävin Hakalantiellä usein. Kuulin moneen kertaan juttuja Lindénin kirjasta. Mannerheim ei ollut tohtorin suosiossa. Erityisen pahoillaan lääkintäkenraalimajuri oli siitä, että hänestä ei tullut sotaväen ylilääkäriä Talvisotaan. Erityisesti Lindén korosti sitä, että hän oli näillä Mannerheimin tekemillä virkajärjestelyillä menettänyt esittelyoikeutensa ministeriön työskentelyssä.

Lindén esitteli minulle myös laajaa puukkokokoelmaansa ja kertoi Spalerjanassa opiskelleensa Japanin kieltä siksi, että jos pakomatka suuntautuu kauas itään, niin on kieli hallussa. Sain myös lahjaksi kirjan; Väinö F. Lindén Spalerjanasta talvisotaan.

Pojanpoika Johannes Felix Lindénin muistoja isoisästään:

Laukmäen reissulla Karjalohjalla

Vuonna 1964 teimme veljeni Carlous Felix Lindénin kanssa isoisän mukana retken Karjalohjalle. Ajoimme nelisin isoisän autonkuljettajan kanssa matkan isäni Curtius Felixin aiemmalla Chevrolet vm.1952 diplomaattiautolla Karjalohjalle. Isä oli antanut auton isoisälle jossain vaiheessa.

Kuva 14 Johannes Lindén; Väinö Felixin Chevrolet ja poikansa Curtius Felixin pojat Carlous Felix ja Johannes Felix jäätelötauolla Helsingissä autoretkellä.

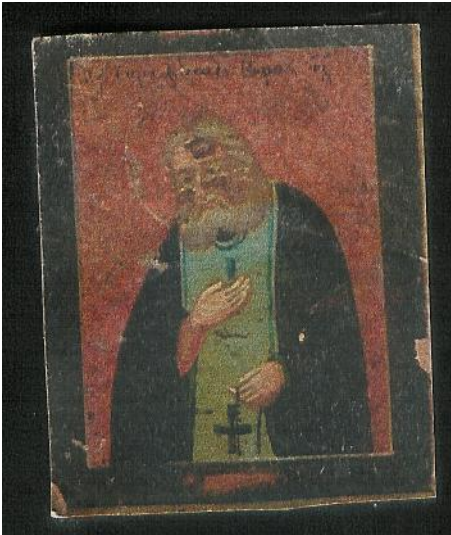
Matkan tarkoitus selvisi meille, kun tulimme perille. Emme menneetkään tällä kertaa Kuusialle, vaan päätietä pari kilometriä eteenpäin ja kuljettaja jätti meidät tienposkeen tullakseen parin tunnin kuluttua noutamaan meitä. Menimme ensiksi Jänäjärven rantaan ikimetsän läpi. Väiski kertoi metsän elämästä ja tutkimme mm. isoja muurahaiskekoja ja muuta luontoon liittyvää. Olin 13 vuotias ja veljeni oli vuoden vanhempi. Sitten Väiski kertoi, että hän aikoi viedä meidät seuraavaksi järven toiselle puolelle Laukmäelle. Hän kertoi, että se on Etelä-Suomen korkeimpia paikkoja. Väiski oli tuolloin 75 vuotias. Ajattelimme ettei hän jaksaisi kavuta kalliolle jyrkkää rinnettä pitkin. Hän kiipesi kuin orava. Me huilasimme hengästyneinä vähän väliä, mutta hän painoi menemään ja huuteli meitä joutumaan. Ylhäällä oli pieni lampi, josta saimme juoda, koska oli tosi kuuma kesäpäivä. Näkymät Lohjanjärvelle olivat todella upeat. Hän ihmetteli meidän rupeista kuntoamme ja sanoi, että läpi elämän olisi harjoitettava liikuntaa. Alastulokaan ei ollut ihan tavanomainen. Painuimme kapeaan jyrkkään rotkoon, hänen näyttäessään tietä ja opastaessaan meitä.

Lopuksi saavuimme tien varteen aivan eri suunnasta kuin olimme lähteneet. Hän tunsu tienoon kuin omat taskunsa. tarinat eivät koskaan loppuneet hänen seurassaan. Hän oli kuin elävä tietosanakirja, hyvin oppinut mies.

Selli-ikonin ja puulusikan tarina

Spalernajan sellissä sai pitää kaksi esinettä. Puulusikkaa ja pientä ikonia. Ikonin Väinö Felix oli antanut isälleni ja 1988 isäni Curt Felix antoi sen pojalleni Victor Felix Lindénille, joka täytti tuolloin yksi vuotta. Pienen ikonin mitat ovat 90mm x 72mm. Se ja puulusikka olivat hyvin tärkeitä esineitä, ikoni loi uskoa ja puulusikalla kykeni morsettamaan patteriverkostoon ja pitämään yhteyttä kohtalotovereihin.

Kuva 15 Johannes Lindén; Spalernajan vankilassa kovia kokenut ikoni

Mestarista valittuja kohtia

Hannu Mäkelän Finlandia-palkittu romaani *Mestari - Eino Leinon elämä ja kuolema*.

Mäkelä asettuu mestarin nahkoihin tämän viimeisinä päivinä Riitahuhdassa – muistoja ystävistä tulvii.

Mestari minua alkoi tavoitella milloin Onnelasta milloin Iloniemestä, jossa kanttori Soinne minua hoivasi, tahtoi työrauhan antaa. Ja hänen pikkuinen tyttärensä Laura minua kuletti, kuunteli ja kirjoitti, kunniotti kyllä.

Pitäisi pyytää Ossia shakkia pelaamaan, vaan hän ei pelaa hyvin. Pitäisi siksi pyytää Myrkky tänne, pelitoveriksi. Tahikka sittenkin valjastetaan hevonen. Halosissa minun on välttämättä käytävä. Tai ainakin juupeleita pitää mennä tykistörykmenttiin katsomaan, siellä ne tahtovat kovin antaa minulle trahteerausta, kaikin maustein ja keinoin. Ehkä se minut parantaa: nauti myrkkyä, vastamyrkkyä! Tuttu seos, 100 grammaa marjamehua, 75 spriitä Myrkyn kätköistä!

Kävin Halosessa, vaan hän ei kuunnellut, oli minua odottanut kyllä. Kerroin myös Mestarista, johon täytyy taas tarttua ja mihin Pekan kansi piti tehdä. Se mänty! Olemme tästä jo sopineet, mutta hän peräti murheellisena minua katseli. Mikään ei mennyt perille, äkkiä takaisin, toisella kerralla puhumme. Mahtoiko hän olla sairaaksi pahastikin tulossa, Pekka? Saunaakaan ei lämmittänyt.

Laadin säkeitä Suomen itsenäisyydelle myös. Tykistöäkin ylistin, Malmbergia, lähetinpä sähkökin. ”Trivoikka, nyt se paukka!”

Järventaus tuli katsomaan joulun alla, tahtoi minuakin muistaa, oli siitä niin liikutuksissaan, kun hänelle Fellmannin kirjan lahjoitin.

Kuva 16 PVPALVK; Kappalainen ja kirjailija Arvi Järventaus ja varusmies-poika (myöhemmin kenraaliluutnantti) Jorma Keravan asemalla 1933. Heidät on myös haudattu yhteiseen hautaan Tuusulan kirkon viereen.

Vilpitön veljemme Sana, Musteen, Miekan ja Myrkyn neljäs muskettisoturi. Ah Arvi, seuraamme saavut, lasket pullot ja sikarit, pudistelet päätä, annat synninpäästönkin, kun vifti on liian pitkäksi venynyt. Päivää veli Miekka, sanot, puristat Malmbergin kättä ensin, onhan hän suojeluskuntien päällikkö sentään! Minulle tuppaaat kätesi sitten, Musteelle, sitten Myrkylle, joka jossain on, ei ole täällä nyt. Lindén, hän meistä juomapuolen hoitaa, spriit hevosten hoitoon! Minä puolustan kunniamme sanoin, Miekka tykistönsä tulella, ja Arvi, Sana, Jumalansa puoleen kääntyen. Kuka meille mitään mahtaa?

On kolmastoista päivä joulusta ja Ossi kyselee vointia, käännytään vaikka tohtori Lindénin puoleen. Mutta Myrkky on muualla nyt, senhän hyvinkin tiedän. Asetun vuoteelle alas, sytytämme kynttilät ja alamme ottaa vastaan Loppiaista.

Eino Leino kuoli sunnuntain vastaisena yönä 10.1.1926 tasan kello kolme, kirjoittaa Riitahuhdan isäntä Ossi Stén. Lindén oli määrittelemässä kuolinsyytä, pitkälle kehittynyt selkäydintauti sekä

verisuonten kalkkeutuminen, minkä johdosta verta oli päässyt tihkumaan aivoihin: se oli jo aiemmin saattanut vatsatoiminnot sekaisin. Myrkky oli henkilöäkärinä ystävä ja shakkipelitoveri, joka oli kaikin tavoin hoitanut Leinoa lääkkeillä ja sprillä. Kaiken tämän ja hyvät neuvotkin oli potilas ottanut vastaan luonteensa mukaan, mutta unohtanut heti, kun vointi oli vähänkin kohentunut. Leino halusi olla vapaa eikä häntä ollut potilaaksi luotu. Tohtori Kandelaber-näytelmän teemanakin oli määrä olla se, miten lääkärit tekevät potilaasta sairaan.

Leinon kuolema herätti koko yhteiskunnan. Suojeluskuntien ylipäällikkö Lauri Malmberg järjesti juhlanan ruumissaaton tammiarkussa Riitahuhdasta Jokelan asemalle. Suojeluskuntalaisten rivistä valkeine käsivarsinauhoineen, lippuineen osoittamassa kunnioitusta vainajalle, hevoset rekineen matkalla halki lumen Jokelan asemalle, kohti Helsinkiä.

Valtiollisiin hautajaisiin 16.1. Helsingin Vanhassa kirkossa osallistui koko tasavallan korkein johto ja tuhatmäärin ihmisiä hautaukseen Hietaniemessä. Koskettavan ruumissaarnan piti veljeskunnan neljäs jäsen, Miekan, Myrkyn ja Musteen ystävä Sana. Hän puhui niin hyvin kuin taisi, mikä ei ollut vähän. Myös Eino Leino näki unta: ”Suomen keväästä ja kesästä, Suomen vapaudesta ja voimasta, ja hänellä jos kellään oli se jumalallinen armolahja, että hän sai lukijansakin unta näkemään ja uskomaan. Hänen kanteleensa kaikui surumielisenä, mutta samalla niin voimakkaana routavuosien raskaina päivinä ja nyt kätkee vapaa Suomi hänet poveensa. Hänen unensa ovat käyneet toteen.” Eino Leinokin olisi ollut tyytyväinen Järventauksen ruumissaarnaan, puhuihan hän sydämensä kyllyydestä ja lopettaa tämän elämänpyrkimyksen ohjenuoraan: ”Eino Leino, runoilija! Sinä olet nyt vapaa!”

Eino Leino oli esittänyt toiveen saada tulla haudatuksi Tuusulaan Aleksis Kiven viereen. Väinö Lindén ja Laura Soinne kertoivat pyynnön Suomen Kirjailijaliitolle, joka vastasi, että valtiolliset hautajaiset edellyttivät hautausta pääkaupunkiin. Tuusula ei unohtanut suurta runoilijaa. Rantatiestä erkanee Eino Leinon tie.

Lopuksi

Itsenäisen Suomen tunnusmerkkeihin kuuluvat omat rajat ja oma armeija. Hyrylän varuskunnan ensimmäinen suomalainen joukko oli tykistöä, josta kasvoi sota-aikana käsité Tuusulan tykistö. Tykistörykmentin hengen loi sen ensimmäinen komentaja Lauri Malmberg. Hänellä oli apunaan rykmentin lääkäri Väinö Lindén. Heillä oli ystävänä Eino Leino, joka oli useasti nähty vieras varuskunnassa, jonka suomalaista sotaväkeä hän kovasti arvosti.

Hyrylän varuskunnan maille syntyy suuri Rykmentinpuisto- niminen asuinalue. Tuusula voi jälleen muistaa identiteettinsä juuria ja vahvistaa niitä kaavoitusalueen nimistössä. Vanhalta kasarmialueelta Rykmentinpuistoon johtaa nyt Jääkäripolku. Siitä voisi osuvasti jatkaa Einonpolkua, Väinönpolkua ja Laurinpolkua Rykmentinharjulle mentäessä.

Lähteitä

Väinö F. Lindén; Spalernajasta talvisotaan, Tammi 1972. Kustantajan hankkimana toimittajana kirjailija Ritva-Liisa Sumu (kuvalähde S-t)

Suur-Tuusulan historia III, Luku Taiteen ja tieteen käsikirjoitus, Tuusulan museo

Väinö Vuorjoki; Lääkintäkenraalimajuri Lindénin haastattelu 1966, Tuusulan museo

Markku Laakso; Hyrylän varuskunnan historiaa ja kenraalimajuri Lindénin haastattelu 1976, Tuusulan museo

Tuusula sotilaspitäjänä-hakkapeliitoista ohjusmiehiin, Taistelukoulun perinneyhdistys 2007

Timo Sahi; Sotilaslääketieteen aikakauslehti 2/2010, Puolustusvoimien ylilääkärit 1920- ja 1930 luvuilla

Martti Sinerma; Lauri Malmberg ja suojeluskunnat, Otava 1995

Olli Sampola; In memoriam Lääkintäkenraalimajuri Väinö Felix Lindén. Kerava-seura ry:n julkaisuja 7 Kotikaupunkini Kerava, Savion Kirjapaino Oy 1988

Hannu Mäkelä; Mestari, Eino Leinon elämä ja kuolema- romaani, Otava 1995

Sirkka-Liisa Iivonen; Runoilija Eino Leinon (1878-1926) syntymästä 125 vuotta, Tuusula-seuran aikakirja XV

Keski-Uusimaan artikkeli 21.6.1957 ”Miekka, Myrky ja Muste” Väinö F. Lindén muistelee Lauri Malmbergin aikoja.

Erkki Järnfors; Eino Leinon viimeiset vuodet, runoilijan henkilöääkäri kertoo, Kyntäjä 1957.

Leena Järnfors; Keravan museo 1986-2014.

Kari Saviniemi; Runoilijat vanhan lääkitäkenraalimajurin vastaanotolla, Kirjailija-lehti 3/09.